УДК 342.9
DOI https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.3.4

ПОНЯТТЯ OSINT У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ

Биба Р.Ю.,
начальник юридичного відділу ТОВ «АТБ-маркет»
ORCID: 0009-0009-3246-5682

Биба Р.Ю. Поняття OSINT у сфері публічного порядку та безпеки.

У статті досліджено сутність та особливості поняття розвідки з відкритих джерел (OSINT) у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки. Показано, що актуальність дослідження обумовлена зростанням кількості правопорушень, які залишають цифрові сліди у відкритому інформаційному просторі, а також необхідністю удосконалення не тільки адміністративно-правового регулювання діяльності уповноважених органів у цій сфері, але й формування понятійно-категоріального апарату. Проаналізовано наукові підходи до визначення поняття OSINT у зарубіжних і вітчизняних джерелах. Узагальнення наукових дефініцій дало змогу встановити єдину групу ознак OSINT: діяльнісний характер, спрямованість на отримання інформації, роботу виключно з відкритими джерелами та використання методів збору й аналізу без застосування примусових або негласних засобів. Особливу увагу приділено відсутності в українському законодавстві чіткого визначення OSINT та його співвідношенню з оперативно-розшуковою діяльністю, журналістським розслідуванням та іншими формами обробки інформації. Обґрунтовано, що правова невизначеність створює ризики для допустимості отриманих даних, ускладнює тлумачення повноважень органів публічної влади та перешкоджає міжнародній взаємодії. Запропоновано авторське визначення OSINT у сфері публічного порядку та безпеки як врегульованої нормами права діяльності уповноважених органів щодо цілеспрямованого здобуття, перевірки та аналізу відкритої інформації для виявлення загроз, встановлення осіб, причетних до правопорушень, та забезпечення їх притягнення до юридичної відповідальності.

Зроблено висновок про доцільність подальшого теоретичного осмислення OSINT як самостійного напряму інформаційно-аналітичної діяльності у сфері публічної безпеки. Підкреслено значення уніфікації підходів до розуміння OSINT для забезпечення правової визначеності та узгодженості правозастосовної практики. Наголошено на важливості врахування міжнародного досвіду при формуванні національної моделі правового регулювання використання відкритих джерел інформації. Результати дослідження можуть бути використані у науковій, нормотворчій та правозастосовній діяльності.

Ключові слова: OSINT, публічний порядок, публічна безпека, відкриті джерела, аналітична діяльність, загрози, правоохоронні органи.

Byba R.Y. The concept of OSINT in the field of public order and safety.

The article examines the essence and specific features of the concept of open-source intelligence (OSINT) in the field of ensuring public order and security. It is demonstrated that the relevance of the study is due to the increasing number of offences that leave digital traces in the open information environment, as well as the need to improve not only the administrative and legal regulation of the activities of authorized bodies in this field, but also the development of a coherent conceptual and categorical framework. Scientific approaches to defining OSINT in foreign and domestic sources are analyzed. The generalization of scholarly definitions has made it possible to identify a unified set of OSINT characteristics, namely: its activity-based nature, focus on obtaining information, exclusive use of open sources, and application of collection and analysis methods without the use of coercive or covert means. Particular attention is paid to the absence of a clear definition of OSINT in Ukrainian legislation and to its correlation with operational-search activities, investigative journalism, and other forms of information processing. It is substantiated that legal uncertainty creates risks for the admissibility of the obtained data, complicates the interpretation of the powers of public authorities, and hinders

international cooperation. The article proposes an original definition of OSINT in the field of public order and security as a legally regulated activity of authorized bodies aimed at the targeted acquisition, verification, and analysis of open information in order to identify threats, establish persons involved in offences, and ensure that they are brought to legal responsibility.

The article concludes that further theoretical conceptualization of OSINT as an independent area of information and analytical activity in the field of public security is advisable. The importance of unifying approaches to understanding OSINT in order to ensure legal certainty and consistency of law enforcement practice is emphasized. Attention is drawn to the necessity of taking international experience into account when shaping a national model of legal regulation of the use of open-source information. The results of the study may be used in scholarly research, law-making, and law enforcement activities.

Key words: OSINT, public order, public safety, open sources, analytical activity, threats, law enforcement agencies.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність дослідження поняття розвідки з відкритих джерел OSINT (Open Source Intelligence) у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки зумовлена об'єктивними змінами у способах вчинення правопорушень та протидії їм. Сучасні загрози – від організованої злочинності й тероризму до кібератак та гібридної агресії – дедалі частіше залишають цифровий слід у загальнодоступних джерелах: соціальних мережах, форумах, медіа, геолокаційних сервісах, відкритих реєстрах і блокчейн-транзакціях. Інформація, розміщена самими особами або третіми суб'єктами добровільно, нерідко містить відомості, що мають оперативну цінність і можуть бути використані для запобігання правопорушенням у сфері публічного порядку та безпеки, документування воєнних злочинів, встановлення місцезнаходження осіб чи верифікації доказів.

Водночас відсутність у вітчизняному законодавстві України чіткого визначення OSINT, його відмежування від оперативно-розшукової діяльності, негласних заходів і журналістського розслідування породжує правову невизначеність. Правоохоронні органи змушені діяти в умовах неоднозначного тлумачення повноважень: одні вважають збір даних із відкритих джерел звичайним пошуком у мережі Інтернет, інші – формою оперативно-розшукової діяльності, що потребує санкції прокурора чи суду. Така розбіжність призводить до неприйнятності зібраних матеріалів як доказів у кримінальному провадженні, створює ризики оскарження дій поліції та перешкоджає міжнародному обміну інформацією з партнерами з Європейського Союзу. Крім того, така невизначеність законодавчого регулювання змісту поняття OSINT у сфері публічного порядку та безпеки впливає на адміністративно-правовий статус та реалізацію повноважень суб'єктами здійснення OSINT у сфері публічного порядку та безпеки.

Таким чином, розробка науково обґрунтованого поняття OSINT саме у сфері публічного порядку та безпеки є необхідною умовою для: усунення колізій у правозастосуванні; визначення чітких меж повноважень Національної поліції, СБУ, ДБР та інших суб'єктів у сфері забезпечення публічного порядку і безпеки; здійсненню контролю за законністю діяльності у цій сфері.

Без чіткого понятійного апарату подальше вдосконалення законодавства про використання розвідки відкритих джерел у сфері публічного порядку та безпеки залишатиметься фрагментарним і не здатним повною мірою відповідати адміністративно-правовому забезпеченню такої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор в яких розглядають цю проблему і підходи її розв'язання. Сучасні наукові дослідження висвітлюють окремі аспекти розвідки з відкритих джерел. У працях О. Дикого, В. Сидорчука, М. Томи, О. Василової та інших OSINT розглядається як збирання та аналіз відкритої інформації, переважно в цифровому середовищі. У кримінально-правових роботах використовується поняття «кримінальна розвідка з відкритих джерел». У зарубіжних авторів, зокрема Дж. Фрулінгера, А. Шарми, Дж. Брідена тощо, акцент зроблено на технічних можливостях OSINT. Водночас комплексне дослідження поняття OSINT саме у сфері публічного порядку та безпеки у вітчизняній науці відсутнє.

У працях О.В. Дикого, В.В. Сидорчука, М.Г. Томи та О.В. Василової відзначено, що OSINT здебільшого тлумачиться як діяльність із збирання та аналізу розвідувальної інформації, що міститься у відкритих джерелах, зокрема у цифровому середовищі. У низці робіт вказаних авторів підкреслюється, що відкриті джерела розглядаються як самостійний різновид інформаційного ресурсу, що використовується для формування аналітичних висновків без застосування заходів

примусу чи інструментів негласного характеру. Інші роботи окреслюють OSINT як категорію, зміст якої може розглядатися у вузькому (збирання інформації) та широкому (збирання, аналіз і подальше використання отриманих даних) розумінні.

Певна частина науковців входить у дослідження OSINT через суміжні категорії, такі як «кримінальна розвідка з відкритих джерел» чи «внутрішня розвідка». У таких дослідженнях наголошується на важливості відкритої інформації для оперативно-розшукової діяльності, однак OSINT залишається у структурі кримінально-правових категорій та не розглядається як окрема адміністративно-правова діяльність у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки.

Узагальнюючи, можна зазначити, що наявні наукові розробки висвітлюють окремі елементи OSINT – його джерела, технічні прийоми, сфери застосування, можливості для кримінального переслідування або корпоративної безпеки. Водночас, комплексне дослідження змісту поняття OSINT у сфері публічного порядку та безпеки не проводилося.

Мета статті полягає у формуванні науково обґрунтованого підходу до визначення змісту поняття розвідки з відкритих джерел (OSINT) у сфері публічного порядку та безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття OSINT сформувалося як результат поступової трансформації такого словосполучення, як «інформація з відкритих джерел» у розвідувальну діяльність, при цьому така діяльність відбувається з використанням Інтернет-ресурсів. У вітчизняній юридичній науці поняття розвідки з відкритих джерел (OSINT) отримало різні формулювання, які, попри термінологічну неоднорідність, мають спільні риси. Зокрема, узагальнили наукові дослідження у цій сфері О.В. Дикий, В.В. Сидорчук, М.Г. Тома та О.В. Василова які вказали, що переважно OSINT розглядається як:

– діяльність по отриманню розвідувальної інформації з відкритих джерел кіберпростору [1];

– діяльність по отриманню розвідувальної інформації з відкритих джерел [2];

– розвідка на основі аналізу відкритих джерел інформації [3];

– діяльність по отриманню розвідувальної інформації з відкритих джерел кіберпростору, розвідка на основі аналізу відкритих джерел інформації [4;5;6];

– категорія, яка може розглядатися у вузькому та широкому змістах. У вузькому OSINT – це діяльність яка направлена на збирання інформації з відкритих джерел, у широкому OSINT – це діяльність направлена на збирання інформації лише з відкритих джерел, її аналіз та подальше використання результатів відповідного аналізу в інших правовідносинах [7].

– одна з форм процесу органі-зації та управління збором розвіду-вальних даних (Intelligence Collection Management), що включає їх пошук і відбір із публічних загальнодоступних джерел, добування та аналіз інформа-ції, формування розвідувального до-кументу для прийняття відповідного рішення [2, с. 204]

В кримінально-правовій науці використовуються й інші суміжні поняття «кримінальна розвідка з відкритих джерел», «розвідка з відкритих джерел». При цьому кримінальну розвідку тлумачать, як форму внутрішньої розвідки, вид діяльності державних органів, спеціально створених для боротьби з організованою злочинністю, яка здійснюється шляхом використання системи розвідувальних, пошукових, інформаційно-аналітичних заходів із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів, спрямованих на своєчасне запобігання, виявлення і нейтралізацію реальних і потенційних загроз національним інтересам України від організованої та іншої злочинності, поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики [8].

Наведені дефініції, хоча й відрізняються за формулюванням, однак у всіх цих визначеннях визнається OSINT видом розвідувальної діяльності, джерелом якої є виключно публічно доступна інформація, а інструментами її отримання є – збір, обробка та аналіз такої інформації без застосування примусових або негласних заходів.

Тобто маємо зазначити, що в літературі відсутнє стале визначення дефініції OSINT, однак наявні її ознаки серед яких варто виділити наступні: – діяльність (тобто активні, усвідомлені дії, що свідчить про необхідність наявності мети діяльності); – мета – отримання інформації, що цікава особі; – характер діяльності включає в себе збір та аналіз інформації, формування висновків на підставі аналізу; – відкриті джерела або відкрита інформація – об'єкт відповідної діяльності (при цьому варто зазначити, що відповідні джерела характеризуються різними формами від класичних друкованих ЗМІ до електронних реєстрів) [5].

В інших визначеннях OSINT розглядається як вид діяльності, а саме, як розвідка на основі відкритих джерел, тобто збір та аналіз інформації, яка є загальнодоступною та легальною. OSINT

включає в себе широкий спектр джерел, таких як: Інтернет: веб-сайти, соціальні мережі, форуми, блоги, новинні портали, бази даних; ЗМІ: телебачення, радіо, газети, журнали; Державні документи: офіційні звіти, закони, постанови, реєстри; Комерційні джерела: бази даних компаній, фінансова інформація, звіти про ринок; Академічні джерела: наукові статті, дослідження, конференції [9; 10.

Джош Фрулінгер, Акс Шарма та Джон Бріден зазначають, що розвідка з відкритих джерел (OSINT) – це практика збору інформації з опублікованих або загальнодоступних джерел. На їхню думку, такі дії може здійснювати як фахівець з інформаційної безпеки, так і особа, яка переслідує незаконні цілі, а також державні органи, що уповноважені проводити розвідувальну діяльність. У всіх цих випадках OSINT зводиться до пошуку потрібних даних у великому масиві відкритої інформації з використанням спеціальних методів. Автори звертають увагу, що OSINT тісно пов'язаний з операційною безпекою (OPSEC). Організації намагаються захистити відомості, які вони публікують, оскільки за певних умов їх можна проаналізувати й зробити небажані висновки. Саме тому внутрішні служби безпеки перевіряють, які дані про організацію опинились у відкритому доступі, та оцінюють можливі наслідки. Це допомагає усунути небажане розголошення інформації, зменшити ризики й упорядкувати правила поводження з даними [11].

Як пише Т.С. Яровий, оскільки в США OSINT отримала особливо значну увагу, а сам підхід до виокремлення цього інструменту розвідки вперше був системно оформлений саме там, доцільно врахувати й визначення, закріплене у американському праві. Так, відповідно до Закону США «National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2006», розвідка з відкритих джерел — це вид розвідки, що здійснюється через збирання, оброблення та передання цільовому адресату інформації із загальнодоступних відкритих джерел з метою розв'язання конкретних розвідувальних завдань. Виходячи з цього, OSINT варто розуміти як форму роботи з розвідувальною інформацією, яка охоплює її пошук і відбір у публічному інформаційному просторі, подальшу систематизацію, класифікацію та аналітичне опрацювання, а також підготовку висновків, що подаються керівництву й можуть використовуватися як підґрунтя для ухвалення управлінських рішень [2].

Важливо наголосити, що OSINT застосовується не лише державними органами для виявлення правопорушень або запобігання їм. Цим інструментом активно користуються й приватні компанії, громадські об'єднання та інші організації і громадяни, яким потрібно отримати певні відомості для власної діяльності, планування або підвищення безпеки.

Загалом до джерел, які використовуються в OSINT, відносять дуже широкий спектр інформації. В академічному середовищі це можуть бути програмні продукти, дисертації, навчальні матеріали (лекції, презентації), результати досліджень, а також друковані й електронні знання з економіки, географії (фізичної, культурної, військово-політичної), міжнародних відносин, регіональної безпеки, науки й технологій. У державних, міждержавних та недержавних організаціях (NGO) такими джерелами виступають бази даних, публічні відомості, офіційні друковані звіти та огляди з тем економіки, довкілля, географії, гуманітарних дисциплін, безпекових питань, науки й техніки. У комерційному та громадському секторах значну роль відіграють оприлюднені новини і повідомлення про поточні міжнародні, регіональні та місцеві події. Архіви, бібліотеки й дослідницькі центри надають доступ до документів і цифрових масивів даних, зокрема щодо методик та навичок інформаційного пошуку. На індивідуальному й груповому рівнях джерелами можуть бути рукописні, візуальні та опубліковані матеріали, що поширюються в публічному просторі (наприклад, мистецтво, графіті, листівки, плакати або вебсайти). Отже, йдеться про максимально широкий перелік відкритих джерел, який фактично охоплює майже всі сфери людської діяльності [2].

Узагальнюючи зміст викладеного, можна зазначити, що OSINT є важливим інструментом роботи з відкритими даними. Здійснення розвідки з відкритих джерел дає змогу знаходити відомості, які мають значення для безпеки, ефективного управління чи планування діяльності. Завдяки цьому органи публічної влади, приватні компанії та інші суб'єкти можуть виявляти можливі загрози, краще розуміти реальний стан справ, здійснювати планування своєї діяльності тощо. Таким чином, OSINT допомагає не лише органам публічної влади, правоохоронним органам, але й іншим суб'єктам краще орієнтуватися в інформаційному середовищі, вчасно помічати можливі загрози і ризики та уникати небажаних наслідків і приймати рішення, спираючись на факти та об'єктивну інформацію.

OSINT є універсальним засобом отримання та опрацювання відомостей із відкритих джерел, що дає змогу формувати об'єктивне уявлення про події, процеси та явища, які мають значення

для прийняття управлінських чи аналітичних рішень. Разом із тим у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки використання OSINT набуває іншого — спеціального — змісту.

Уповноважені органи державної влади застосовують розвідку з відкритих джерел не лише як інструмент загального аналізу інформації, а як вид службової діяльності, спрямований на виявлення та обґрунтування можливих загроз у сфері публічного порядку і безпеці. Така діяльність передбачає пошук, перевірку, систематизацію та оцінку відомостей, необхідних для виявлення, попередження та усунення загроз публічному порядку та безпеці.

Отже, застосування OSINT у сфері публічного порядку та безпеки має передусім превентивну мету – попередження правопорушень і загроз публічному порядку та безпеці. Систематичне опрацювання відкритих джерел дає змогу завчасно виявляти інформацію про можливу підготовку протиправних дій: публічні заклики до насильства, спроби організації масових заворушень, координування групових дій, поширення завідомо неправдивих повідомлень, а також інші відомості, що свідчать про формування загроз публічному порядку та безпеці. Це підвищує спроможність органів публічної влади та правоохоронних органів вживати превентивних заходів та приймати вчасні управлінські рішення.

OSINT також використовується як інформаційно-аналітичний інструмент для узагальнення та зіставлення даних із різних відкритих ресурсів. Поєднання відомостей з офіційних публікацій, відкритих реєстрів, медіа, соціальних мереж, вебресурсів і цифрових архівів дозволяє уточнювати фактичні обставини, встановлювати причетних осіб, виявляти стійкі зв'язки між учасниками протиправної діяльності, визначати місця та час активності, а також фіксувати інформацію, значиму для подальшого реагування. У підсумку це сприяє підвищенню якості планування заходів із охорони публічного порядку, забезпечення безпеки масових заходів і міжвідомчої координації.

Водночас використання OSINT має здійснюватися у межах повноважень, визначених законом, із дотриманням прав і свобод людини та громадянина. Важливого значення набуває належне правове регулювання діяльності уповноважених суб'єктів щодо збору, перевірки, систематизації та зберігання інформації з відкритих джерел, а також порядку її використання у службовій діяльності. Окремої уваги потребує розмежування OSINT з оперативно-розшуковою діяльністю та іншими формами отримання інформації, які передбачають застосування негласних заходів або примусових способів. Таке розмежування необхідне для належного визначення правового режиму отриманих даних і забезпечення їх допустимості у подальших провадженнях. У зв'язку з цим, розвідку з відкритих джерел доцільно розглядати як самостійний напрям службової інформаційно-аналітичної діяльності у сфері публічного порядку та безпеки.

OSINT у сфері публічного порядку та безпеки – це врегульована нормами права службова інформаційно-аналітична діяльність уповноважених органів публічної влади, що полягає у цілеспрямованому пошуку, отриманні, перевірці, систематизації та аналізі інформації з відкритих і загальнодоступних джерел без застосування негласних чи примусових заходів, з метою виявлення, оцінки та запобігання загрозам публічному порядку і безпеці, встановлення причетних осіб та інформаційного забезпечення прийняття управлінських і правозастосовних рішень, у тому числі для належного документування фактів правопорушень.

Ознаками OSINT у сфері публічного порядку та безпеки є нормативна врегульованість і здійснення такої діяльності на правовій підставі та в межах наданих повноважень; її виконання уповноваженими органами публічної влади як різновиду службової діяльності; інформаційно-аналітична спрямованість, що охоплює цілеспрямований пошук, отримання, перевірку, систематизацію та аналіз відомостей; використання виключно відкритих і загальнодоступних джерел; недопустимість застосування негласних або примусових способів отримання інформації; спрямованість на виявлення, оцінку та запобігання загрозам публічному порядку і безпеці та встановлення осіб, причетних до правопорушень; а також орієнтація на забезпечення прийняття управлінських і правозастосовних рішень та належне документування фактів, що можуть мати значення для подальшого притягнення до юридичної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білобров А.В., Клімушин П.С. Використання технологій OSINT для отримання інформації. *Протидія кіберзлочинності та торгівлі людьми*: Збірник матеріалів Міжнародної на-

уково-практичної конференції (м. Харків, 27 травня 2020 року). С. 135–137. URL: https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/27_05_2020/pdf/39.pdf.
2. Яровой Т.С. OSINT як перспективний інструмент контролю за лобістською діяльністю в контексті державної безпеки. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, 2019, № 4(6). С. 201–208. URL: https://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/1622/2563. http://www.lsej.org.ua/9_2021/85.pdf.
3. Мартинюк С.О. Характеристика принципів функціонування OSINT у сфері національної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021, № 9. С. 332–334. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/85.pdf.
4. Минько О.В., Іохов О.Ю., Оленченко В.Т., Власов К.В. Використання технологій OSINT для отримання розвідувальної інформації. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2019. № 4(6). С. 201–208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/suntz_2016_4_22.
5. Дикий О.В., Сидорчук В.В. Поняття OSINT та суміжні категорії. URL: http://lsej.org.ua/9_2024/80.pdf.
6. Тома М.Г., Василова О.В. Інструменти OSINT: фіксація воєнних злочинів в Україні. URL: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/04/136.pdf.
7. Ісмайлов К.Ю. Розвідка з відкритих джерел, як збирання оперативної інформації. URL: https://sulj.oduvs.od.ua/archive/2016/1/29.pdf?utm_source=chatgpt.com.
8. Дикий О.В., Сидорчук В.В. Поняття OSINT та суміжні категорії. URL: http://lsej.org.ua/9_2024/80.pdf.
9. Курс “OSINT – розвідка з відкритих джерел та інформаційна безпека” на платформі Prometheus: URL: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/osint-open-source-intelligence.
10. Дрижакова Д. Ю. Використання відкритих джерел інформації (OSINT) у сфері безпеки держави: технології та перспективи. URL: https://www.researchgate.net/publication/390316593_VIKORISTANNA_VIDKRITIH_DZEREL_INFORMACII_OSINT_U_SFERI_BEZPEKI_DERZAVI_TEHNOLOGII_TA_PERSPEKTIVI.
11. Josh Fruhlinger, Sharma and John Breeden15 top open-source intelligence tools. URL: https://www.csoonline.com/article/567859/what-is-osint-top-open-source-intelligence-tools.html.